

گزارش يك گفت‌وگو: ناشر كتاب آموزشی دینی و ارزیاب كتاب رودرروی هم

رودررو

امید خراسانی

دینی ارائه دادیم و نظرات تأییدی آن‌ها را گرفتیم. به نظر من ایراداتی که داوران شما به کتاب گرفته‌اند، اساساً نباید معیار ارزیابی کتاب‌ها باشند. مثلاً شما برای قطع کتاب یا برای داشتن شناسنامه امتیاز قائل می‌شوید. حالا سؤال این است که: مگر شما کتابی را که شناسنامه نداشته باشد، بررسی می‌کنید؟

خب وجود چنین پارامترهایی باعث می‌شوند، کتاب من نمره کمتری بگیرد و از دور رقابت خارج شود. به عقیده من، وقتی ناشری کتاب مذهبی چاپ می‌کند تا گامی هم برای ترویج اعتقادات و ترویج ارزش‌های اسلامی و مکتبی خودش بر دارد، باید از او حمایت کنیم. یکی از داوران به من ایراد گرفت که طرح روی جلد کتاب‌هایم ضعیف است. چه کسی باید به من بگوید که چه طرح جلدی بزنم؟

رضایی: ببخشید که من در بحث شما وارد می‌شوم. درست است که کیفیت تصویر، طرح روی جلد، کیفیت صفحه‌آرایی و برخی ملاک‌های عمومی دیگر هم در بررسی کتاب‌ها تأثیر دارد، اما غالباً این ملاک‌ها با توجه به امتیاز پائینی که دارند، موجب رد و قبول یک کتاب نمی‌شوند و معمولاً در درجه‌بندی کتاب اثر می‌گذارند. می‌دانید که درباره کتاب‌های راز مسجد سنگی، زبان و محتوایست که محل مناقشه است.

جواهری: بله، ارزیابان و همکاران شما نوشته‌اند که این کتاب خواب و اوهام را ترویج می‌کند.

سعید راصد: این اشکالی است که من شخصاً به این کتاب گرفته‌ام.

اشاره

حضور فعال کارشناسان دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران در سه سال اخیر موجب شده است، فضایی تعاملی برای گفت‌وگو و ارتباط با ناشران آموزشی شکل گیرد. گزارشی که می‌خوانید خلاصه گفت‌وگوی سعید فرشید احمد جواهری، از «انتشارات کالج برتر»، با سعید راصد، یکی از ارزیابان کتاب‌های دینی این دبیرخانه است. این دیدار روز پنجشنبه ۱۱ اردیبهشت در بیست و هفتمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران برگزار شد. **بهروز رضایی**، کارشناس دبیرخانه نیز در این دیدار حضور داشت.

جواهری: از برگزاری این جلسات، در چنین فضایی استقبال می‌کنیم و ممنونیم که این فرصت ایجاد شد که بتوانیم در خصوص برخی ابهامات و سؤال‌هایی که در زمینه داوری کتاب‌های آموزشی و کتاب‌های درسی وجود دارد، با هم گفت‌وگو کنیم. صحبت من در خصوص مجموعه داستان‌های «راز مسجد سنگی» است. این کتاب از پرفروش‌ترین کتاب‌های «نمایشگاه یاد یار مهربان» بود که توسط شهرداری تهران برپا می‌شود. اما در دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی اشکالاتی بر آن وارد دانستند که در نهایت مانع از تأیید کتاب به‌عنوان یک کتاب مناسب شد. ما در تدوین کتاب تلاش کرده‌ایم به همه حساسیت‌ها و ظرافت‌های کار توجه داشته باشیم. حتی پس از انتشار کتاب، آن را به چند مرکز معتبر

جواهری: از صداقت و شفافیت شما ممنونم. باید عرض کنم ما می‌خواستیم زندگی ائمه را از زاویه دید تازه و جذابی برای بچه‌ها مطرح کنیم. اگر این شیوه اشکال داشت و مؤثر نبود، صهیونیست‌ها چرا روی «اسپایدرمن» (مرد عنکبوتی) این همه سرمایه‌گذاری کردند که در مقطعی هم فضای فرهنگی و اجتماعی جامعه ما را به‌طور گسترده در اختیار خود گرفت؟ در آنجا شیطان پرستی هم تبلیغ می‌شود.

راصد: فرض بفرمایید همه این حرف‌ها درست باشد، منظورتان از طرح این موضوع چیست؟

جواهری: شما آن بخشی از کتاب را که سنگ‌های دیوار مسجد ذوب می‌شوند و ما وارد زمان گذشته می‌شویم، خواب و اوهام نام داده‌اید.

راصد: حالا اجازه بدهید من از شما سؤالی بپرسم: آیا هر آنچه را که در قرآن هست (برای مثال قصه یوسف و زلیخا را) می‌توان برای بچه‌ها گفت؟ من می‌گویم نه. دلیلش این است که در نوشتن برای کودک باید عوامل متفاوتی را در نظر گرفت که گاهی بی‌توجهی به یکی از آن‌ها می‌تواند اثر را به ضد خودش تبدیل کند. کودک درک صحیح و کاملی از مفاهیم انتزاعی ندارد. چیزهایی را می‌فهمد که متناسب با سنش و برایش ملموس باشند؛ چیزهایی مانند پرتقال، سیب، مداد و... . وقتی از خدا، شیطان و فرشته برایش حرف می‌زنیم، این مفاهیم را دقیق نمی‌فهمد و حتی اگر در برابر حرف ما سر تکان بدهد، نشان از فهم مسئله نیست. دلیلش هم این است که او از این کلمات، نماد عینی ندارد تا بتواند آن را در ذهن خود بازسازی کند.

ما در کتاب هدیه‌های آسمان که سراسر از خدا، معاد و اصول دین حرف می‌زند، از مفاهیمی مانند مهربانی و بخشندگی خدا صحبت می‌کنیم تا بعد هم بتوانیم بگوییم خدایی که مهربان و بخشنده است، چه کار می‌کند. خدای بخشنده به پرنده بال می‌دهد، به من و شما دست و پا می‌دهد. وقتی شما برای کودک ۱۰ ساله‌ای که هیچ درک انتزاعی ندارد، چنان مفاهیمی را مطرح می‌کنید، او چه حسی پیدا می‌کند؟ از دین چه معنایی در ذهنش شکل می‌گیرد؟ چه تصویری از خدا خواهد داشت؟ امام معصوم را چگونه تصور خواهد کرد؟ اینکه دری باز شد و یک آقای نورانی آمد، چه چیزی را در ذهن او می‌نشانند؟

به بچه‌ای گفتند که اگر کار خوب انجام بدهی، شب فرشته‌ای می‌آید و زیر بالش تو هدیه‌ای می‌گذارد. این بچه از ترس و تصور اینکه شب و در حالی که همه درها بسته است، کسی بتواند داخل اتاق شود و چیزی زیر بالش او قرار دهد، تا چند شب خوابش نبرد.

قرآن، عقل و احادیث معتبر وجود دارند. ما باید با اتکا به این منابع حرف بزنیم و بنویسیم. الان هم در نوشتن آثار آموزشی و دینی باید به سه محور توجه کنیم: برنامه‌ریزی درسی، روان‌شناسی و کارشناسی‌های دینی. ما از هر کدام از این سه ضلع که غفلت کنیم، کارمان اشکال خواهد داشت و باید در آن تجدیدنظر شود. شرایطی هم هست که باید رعایت شود و امروزه جزو بدیهیات است. ما وقتی برای کودک می‌نویسیم باید مختصر بنویسیم. در نوشتن برای کودک باید توجه کنیم که «کم زیاد است». قطع کتاب باید بزرگ‌تر و قلم آن درشت‌تر باشد. از مفاهیم ساده، و تصویرهای ملموس و عینی استفاده کنیم.

جواهری: من اشکالات کتاب خودم را قبول دارم، اما تأکید دارم که در این تعامل دو طرفه حد اعتدال را رعایت کنیم. این گونه نباشد که به دست یک نفر شمشیر بدهیم و به دست نفر دیگری مداد و بگوییم: بسم‌الله، ببینیم چه کسی برنده می‌شود. همین الان که من برای انتخاب غرفه به نمایشگاه کتاب می‌آیم، براساس میزان فروش، به من ناشر فضا می‌دهند. در واقع خریدار کتاب، یعنی دانش‌آموز با خرید کتاب من تعیین می‌کند که غرفه من در نمایشگاه بین‌المللی کتاب چه قدر باشد. اما شما اصلاً این ملاک را قبول ندارید. می‌گویید کتابی که در نمایشگاه یاد یار مهربان بالاترین فروش را داشته است، مناسب نیست. اینجا که دیگر من در فروش کتاب نقش نداشته‌ام. در نمایشگاه یاد یار مهربان، کتاب‌ها توسط معلم‌ها و مربیان تربیتی مدارس آموزش و پرورش خریداری می‌شوند.

پی‌نوشت

۱. داستان‌های راز مسجد سنگی، عنوان مجموعه‌ای ۱۲ جلدی است که در هر یک از آن‌ها زندگی یکی از امامان معصوم محور داستان قرار گرفته است و ضمناً در هر کتاب بر یک مهارت آموزشی تکیه شده است. این کتاب‌ها به قلم بهروز واتقی است و توسط محمد آژیرنبار تصویرگری شده است. کتاب‌ها در قطع رقعی و در ۱۶ صفحه و برای گروه سنی ۸ تا ۱۴ سال (گروه سنی ج و د) به چاپ رسیده‌اند. در این داستان‌ها مرد میان‌سال بسیار مهربانی، بچه‌ها را با روش‌های مرموز و عجیب به گذشته می‌برد تا چیزهای مهمی را به آن‌ها یاد بدهد (ص ۲، جلد ۷). برای آگاهی از چکیده کتاب‌ها می‌توانید به وبگاه انتشارات کالج برتر مراجعه کنید.

سید فرشید احمد
جواهری: قرآن، عقل
و احادیث معتبر وجود
دارند. ما باید با اتکا به
این منابع حرف بزنیم
و بنویسیم. الان هم در
نوشتن آثار آموزشی و
دینی باید به سه محور
توجه کنیم: برنامه‌ریزی
درسی، روان‌شناسی و
کارشناسی‌های دینی. ما
از هر کدام از این سه ضلع
که غفلت کنیم، کارمان
اشکال خواهد داشت و
باید در آن تجدیدنظر شود